

Đào Văn Hùng, Phùng Thế Đông (2025). Phản ứng chính sách dưới thời
Tổng thống Mỹ Donald Trump và hàm ý chính sách cho Việt Nam. *Tạp chí
nghiên cứu Chính sách và Phát triển*, 04(2025), 2-10

DOI: <https://doi.org/10.63640/3030-4091/jpd.apd.99>

Phản ứng chính sách dưới thời Tổng thống Mỹ Donald Trump và hàm ý chính sách cho Việt Nam

*Tạp chí Nghiên cứu
Chính sách
và Phát triển*

© Học viện
Chính sách
và Phát triển 2025
© CSR, 2025

Bài báo khoa học

Đào Văn Hùng (GS.TS)

Học viện Chính sách và Phát triển

Phùng Thế Đông (PGS.TS)

Ủy ban Giám sát tài chính Quốc gia

Email: pthedong@gmail.com

Tóm tắt:

Ngay sau khi nhận chức, Tổng thống Mỹ Donald Trump đã có hàng loạt quyết định chính sách gây lo ngại tác động đến kinh tế toàn cầu, trong đó có Việt Nam. Phản ứng chính sách của chính quyền Mỹ hiện nay có nguyên nhân từ nhiều yếu tố, từ tính cách của Tổng thống Mỹ Donald Trump, quan điểm chính sách hình thành từ quá trình lâu dài cho đến mục tiêu chính trị thu hút cử tri Mỹ... và hệ lụy có thể thúc đẩy căng thẳng chiến tranh thương mại, hoạt động thương mại toàn cầu, khiến tốc độ tăng trưởng GDP toàn cầu chậm lại, đối diện với nhiều rủi ro bất định. Việt Nam, quốc gia có quan hệ thương mại lớn với Mỹ được đánh giá có thể chịu tác động cả ở khía cạnh tích cực lẫn tiêu cực đến nền kinh tế, theo đó, bài viết cho rằng, Chính phủ cần chủ động thu hẹp thâm hụt thương mại với Mỹ; tăng cường đàm phán, trao đổi thông tin với Mỹ và có kịch bản chủ động ứng phó.

Từ khóa: *Mỹ, Donald Trump, chính sách thuế, nhập cư, thâm hụt thương mại*

Abstract:

Immediately after taking office, U.S. President Donald Trump made a series of policy decisions that raised concerns about their potential impact on the global economy, including Vietnam. The findings of this article indicate that the U.S. administration's current policy responses stem from multiple factors, ranging from President Donald Trump's personality and long-established policy

Ngày nhận bài:

05/03/2025

Bản sửa lại lần 1:

25/04/2025

Ngày duyệt bài:

10/05/2025

Mã số: TC010425

attracting American voters. These factors could lead to heightened trade war tensions, disruptions in global trade activities, and a slowdown in global GDP growth, posing various uncertainties and risks. Vietnam, as a country with significant trade relations with the U.S., is expected to experience both positive and negative economic impacts. Accordingly, the author recommends that the Vietnamese government proactively reduce its trade deficit with the U.S., strengthen negotiations and information exchanges with American counterparts, and develop proactive response strategies.

Keywords: *USA, Donald Trump, Tax policy, Immigration, Traded deficit*

1. Mở đầu

Tổng thống Mỹ Donald Trump chính thức trở lại Nhà trắng lần thứ hai sau tuyên thệ nhận chức vào ngày 20/01/2025 và ngay sau khi nắm quyền, chính quyền của Tổng thống Trump đã đưa ra nhiều thông điệp chính sách được các Tổ chức quốc tế, các nhà nghiên cứu đánh giá sẽ có tác động lớn đến kinh tế-tài chính toàn cầu, trật tự chính trị thế giới trong thập kỷ tới.

Bài báo này đánh giá nguyên nhân, tác động phản ứng chính sách của chính quyền Mỹ hiện nay và đưa ra hàm ý chính sách SADLKJSKDAKSSáchcho Việt Nam. Trên cơ sở đó, bài viết sẽ tập trung làm rõ một số vấn đề: (i) Nguyên nhân phản ứng chính sách dưới thời Tổng thống Trump; (ii) Đánh giá khả năng diễn ra phản ứng chính sách và tác động đến Việt Nam; (iii) Hàm ý chính sách cho Việt Nam.

2. Nguyên nhân

Có nhiều nguyên nhân dẫn tới phản ứng chính sách của Chính quyền Mỹ hiện nay, tuy vậy, theo tác giả, có thể khái quát trong các nguyên nhân chính như sau:

(1) *Trước khi trở thành Tổng thống Mỹ, Donald Trump là một doanh nhân, nhà đầu tư bất động sản giàu có và nhân vật truyền thông nổi tiếng, điều này đã ảnh hưởng lớn đến tư duy, phương pháp tiếp cận và phong cách lãnh đạo khi trở thành tổng thống Mỹ.* Các đặc điểm và chiến lược của Tổng thống Trump trong chính trị phản ánh ảnh hưởng mạnh mẽ từ nền tảng kinh doanh mà ông đã xây dựng trước khi bước vào chính trường, như: Chú trọng vào kết quả và hiệu quả; Tập trung vào cạnh tranh và bảo vệ thị trường trong nước; Phong cách lãnh đạo mạnh mẽ và quyết đoán; Tự do và giảm can thiệp của Chính phủ; Sử dụng nhiều phương thức truyền thông mạng xã hội.

(2) *Tư tưởng chính sách cốt lõi “Nước Mỹ trên hết – America first”¹ của Trump từ quá trình tranh cử đến cụ thể hoá bằng chính sách trong nhiệm kỳ tổng thống.* Tổng thống Mỹ Donald Trump từ tranh cử năm 2016 (*Trump 1.0*) đến nhiệm kỳ 2 năm 2024 (*Trump 2.0*) theo đuổi học thuyết chính trị dân túy “Nước Mỹ trên hết”, nhấn mạnh vào khái niệm “Đặt nước Mỹ lên hàng đầu – Putting America First”, thường bao gồm việc bỏ qua các vấn đề toàn cầu và chỉ tập trung vào chính sách trong nước tại Mỹ, thông qua các chính sách không can thiệp, chủ nghĩa dân tộc Mỹ và chính sách thương mại bảo hộ. Khẩu hiệu

¹ Thuật ngữ được Tổng thống Woodrow Wilson (1856-1924) đưa ra trong chiến dịch tranh cử năm 1916 với trọng tâm là Mỹ cam kết giữ trung lập trong thế chiến thứ nhất. 100 năm sau, Donald Trump đã sử dụng lại khẩu hiệu này trong chiến dịch tranh cử tổng thống năm 2016 trong một bài xã luận trên tờ báo The Wall Street Journal (Tháng 11/2015) và khẩu hiệu đã trở thành tư tưởng chính sách trọng tâm của Trump.

hay được Trump nhắc đến là **"Make America Great Again – Làm cho nước Mỹ vĩ đại trở lại"**.

(3) *Tình trạng thâm hụt thương mại lớn của nhiều quốc gia với Mỹ, chính sách bảo hộ công nghiệp và thúc đẩy đàm phán hiệp định thương mại công bằng.* Tính đến nửa đầu năm 2024, mười quốc gia² có thâm hụt thương mại lớn nhất với Mỹ bao gồm Trung Quốc³, Mexico, Việt Nam, Đức, Ireland, Hàn Quốc, Nhật Bản, Đài Loan, Canada và Ấn Độ. Trong đó, Việt Nam đứng thứ 3, với thâm hụt là -56,6 tỷ USD. Nếu tính theo năm, năm 2023, Sáu quốc gia có thâm hụt thương mại trên 50 tỷ USD bao gồm: Trung Quốc (-252,144 tỷ USD); Mexico (-162,104 tỷ USD)⁴; EU (-125,125 tỷ USD); Việt Nam (-102,895 tỷ USD); Đức (-87 tỷ USD); và Nhật Bản (-66,151 tỷ USD).

Quan điểm của Tổng thống Trump là tình trạng thâm hụt gây thiệt hại cho kinh tế Mỹ, khiến việc làm bị mất vào tay lao động giá rẻ nước ngoài. Theo đó, các tập đoàn Mỹ bị cạnh tranh gay gắt từ hàng nhập khẩu giá rẻ từ Trung Quốc, châu Âu và Mexico và cần thực thi chính sách bảo hộ công nghiệp Mỹ nhằm bảo vệ các ngành sản xuất trong nước (*như sản xuất thép, nhôm, công nghệ cao và nông nghiệp*), giảm sự phụ thuộc vào nhập khẩu và tạo việc làm cho người lao động Mỹ, thông qua các biện pháp áp thuế quan cao, đàm phán

lại các hiệp định thương mại và ưu đãi doanh nghiệp nội địa, như: Cắt giảm thuế doanh nghiệp từ 35% xuống 21% để khuyến khích đầu tư; Hạn chế quy định ràng buộc, giúp doanh nghiệp dễ dàng mở rộng sản xuất; Kêu gọi các tập đoàn của Mỹ đưa dây chuyền sản xuất về trong nước; Ưu tiên ngành công nghiệp năng lượng và khai thác tài nguyên⁵.

Về thúc đẩy đàm phán thương mại công bằng, Thông cáo báo chí của Nhà trắng (tháng 01/2025) cho rằng, *tiếp cận thị trường Mỹ là một đặc quyền*⁶ và nhấn mạnh, Mỹ là nền kinh tế mở nhất thế giới với mức thuế trung bình thấp nhất thế giới, trong khi quan hệ thương mại⁷ của Mỹ với nhiều quốc gia lại thiếu công bằng, năm 2023, thâm hụt thương mại hàng hoá của Mỹ là lớn nhất thế giới, với hơn 1000 tỷ USD. Tổng thống Trump cho rằng nhiều hiệp định thương mại trước đây không có lợi cho Mỹ, chẳng hạn như NAFTA và tiến hành áp thuế lên hàng hóa nhập khẩu là cách để ép các nước ngồi vào bàn đàm phán và chấp nhận những điều khoản có lợi cho Mỹ.

(4) *Tình trạng nhập cư.* Tổng thống Trump đẩy mạnh chính sách nhập cư vì cho rằng đây là vấn đề quan trọng liên quan đến an ninh quốc gia, kinh tế và bản sắc văn hóa Mỹ. Chính sách nhập cư của chính quyền Mỹ hiện nay là **kiểm soát chặt chẽ nhập cư bất hợp pháp, bảo vệ việc làm cho người Mỹ và giữ**

² Trung Quốc (-127,7 tỷ USD), Mexico (-82,7 tỷ USD), Việt Nam (-56,6 tỷ USD), Đức (-42,3 tỷ USD), Ireland (-38,2 tỷ USD), Hàn Quốc (-34,1 tỷ USD), Nhật Bản (-34 tỷ USD), Đài Loan (-29,9 tỷ USD), Canada (-29,2 tỷ USD) và Ấn Độ (-23,7 tỷ USD).

³ Bình quân giai đoạn 2014-2019, thâm hụt thương mại Mỹ với Trung Quốc là 330 tỷ USD, con số này đã giảm sau các lệnh áp thuế và Trung Quốc tăng nhập khẩu hàng hóa từ Mỹ.

⁴ Đáng lưu ý, thâm hụt thương mại của Mỹ với Mexico đã tăng khá nhanh trong 10 năm qua, từ -53,801 tỷ USD năm 2014 đã tăng lên 103,973 tỷ USD năm 2019 và -162,104 tỷ USD năm 2023.

⁵ Thông qua thúc đẩy ngành dầu khí và than đá bằng cách giảm quy định về môi trường; Cho phép khai thác dầu khí ở nhiều khu vực hơn; Giảm sự phụ thuộc vào dầu nhập khẩu, rút khỏi Hiệp định Paris về biến đổi khí hậu, tránh ràng buộc khiến doanh nghiệp Mỹ bị thiệt hại.

⁶ Hàm ý thể hiện quyền lực kinh tế Mỹ, coi việc các quốc gia có các doanh nghiệp tham gia thị trường Mỹ là một đặc quyền và phải đạt điều kiện mới có được, chứ không phải một quyền hiển nhiên.

⁷ Tính theo GDP, thương mại chiếm 67% GDP của Canada, 73% GDP của Mexico, và 37% GDP của Trung Quốc, nhưng chỉ chiếm 24% của Mỹ.

vững an ninh biên giới⁸. Tổng thống Trump thúc đẩy xây dựng bức tường biên giới Mỹ - Mexico để ngăn chặn nhập cư trái phép; cấm nhập cảnh đối với công dân từ một số quốc gia Hồi giáo để hạn chế nguy cơ khủng bố; sẵn sàng sử dụng lệnh trừng phạt kinh tế mạnh với quốc gia không hợp tác để giải quyết vấn đề nhập cư trái phép; hạn chế cấp thẻ xanh.

(5) Chính sách của Trump về bảo vệ việc làm người Mỹ, siết chặt chính sách di cư với khẩu hiệu “*Nước Mỹ là trên hết*” nhằm tạo sức hút với cử tri bảo thủ là tầng lớp lao động, cử tri da trắng trung lưu và nhất là những người theo “*chủ nghĩa dân tộc kinh tế*”⁹ đã giúp Donald Trump thành công trong quá trình tranh cử¹⁰ và duy trì sự ủng hộ lớn.

(6) *Cáo buộc Trung Quốc ăn cắp công nghệ Mỹ và áp dụng chính sách cứng rắn đã dẫn đến các cuộc đàm phán thương mại căng thẳng và chiến tranh thương mại giữa hai nền kinh tế lớn nhất thế giới.* Tổng thống Trump cáo buộc Trung Quốc có những hành động không công bằng và gây tổn hại đến nền kinh tế Mỹ, đặc biệt là trong lĩnh vực **sở hữu trí tuệ** và **chuyển giao công nghệ**. Tổng thống Trump cho rằng Trung Quốc sử dụng các biện pháp không hợp pháp để có được công nghệ và sở hữu trí tuệ của các công ty Mỹ, từ đó tăng cường khả năng cạnh tranh của nền kinh tế Trung Quốc trên thị trường toàn cầu, là một trong những nguyên nhân gây ra thâm

hụt thương mại giữa Mỹ - Trung. Theo đó, Mỹ đã áp dụng thuế quan đối với hàng hoá Trung Quốc, đặc biệt là các sản phẩm công nghệ cao và linh kiện điện tử; yêu cầu Trung Quốc phải tăng cường bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ và chấm dứt các hành vi sao chép công nghệ; thay đổi các quy định về chuyển giao công nghệ nhằm đảm bảo quyền lợi của công ty Mỹ khi tham gia vào thị trường Trung Quốc mà không phải chia sẻ các công nghệ nhạy cảm.

3. Mục đích phản ứng chính sách

Để đạt được mục tiêu như phân tích trên, có nhiều mục tiêu Chính quyền Mỹ đưa ra, song có thể khái quát 6 mục tiêu chính là: (1) Thực hiện cam kết trước cử tri trong quá trình tranh cử nhằm duy trì sự ủng hộ của cử tri bảo thủ và cộng đồng da trắng trung lưu; xây dựng hình ảnh lãnh đạo cứng rắn nhằm duy trì sức hút chính trị; (2) Giảm thâm hụt thương mại, trọng tâm là giảm nhập khẩu hàng hoá giá rẻ từ các quốc gia có thâm hụt thương mại lớn, qua đó tạo điều kiện để hàng hoá sản xuất trong nước của Mỹ cạnh tranh tốt hơn, ép các quốc gia phải có hoạt động thương mại công bằng hơn với Mỹ; (3) Bảo vệ ngành sản xuất trong nước, và thu hút sản xuất trở lại Mỹ, thông qua hỗ trợ các công ty Mỹ, nhất là các ngành như thép, nhôm, công nghệ và nông nghiệp, như áp thuế 25% lên thép nhập khẩu và 10% lên nhôm để bảo vệ các nhà sản xuất

⁸ Ngoài ra, Tổng thống Trump còn cho rằng, nhập cư trái phép đang tạo gánh nặng cho kinh tế-xã hội, do người nhập cư bất hợp pháp sử dụng nhiều phúc lợi xã hội (bảo hiểm y tế, giáo dục miễn phí...).

⁹ Chủ nghĩa dân tộc kinh tế (economic nationalism) còn được gọi là chủ nghĩa yêu nước kinh tế và chủ nghĩa dân túy kinh tế, là một hệ tư tưởng ủng hộ chủ nghĩa can thiệp của nhà nước đối với các cơ chế thị trường khác, với các chính sách như kiểm soát nội địa đối với nền kinh tế, lao động, và hình thành vốn, bao gồm: áp đặt thuế quan và hạn chế về di chuyển lao động, hàng hóa và vốn. Niềm tin cốt lõi của chủ nghĩa dân tộc kinh tế là nền kinh tế phải phục vụ các mục tiêu quốc gia. Chủ nghĩa dân tộc kinh tế có xu hướng nhấn mạnh vào công nghiệp hóa (và thường hỗ trợ các ngành công nghiệp bằng sự hỗ trợ của nhà nước), do niềm tin rằng công nghiệp có tác động lan tỏa tích cực đến phần còn lại của nền kinh tế, tăng cường khả năng tự cung tự cấp và quyền tự chủ chính trị của đất nước, là khía cạnh quan trọng trong việc xây dựng sức mạnh quân sự.

¹⁰ Năm 2016, Tổng thống Trump giành chiến thắng bất ngờ ở các bang công nghiệp, vốn là thành trì của Đảng Dân chủ nhờ cam kết thương mại và nhập cư. Năm 2020, mặc dù thất bại trước ứng viên Joe Biden nhưng Donald Trump vẫn duy trì sự ủng hộ mạnh mẽ từ các cử tri bảo thủ, là nguyên nhân gây ra sự kiện bạo loạn tại Điện Capitol năm 2021 và nhiều nơi trên nước Mỹ nhằm phản đối kết quả bầu cử.

Mỹ; (4) Tạo lợi thế trong các hiệp định mới. Tổng thống Trump dùng thuế quan làm công cụ đàm phán để ép các nước khác phải ký các hiệp định thương mại mới có lợi hơn cho Mỹ, như Hiệp định thương mại tự do giữa 3 quốc gia là Mỹ, Mexico và Canada (USMCA)¹¹ (thay thế NAFTA); (5) Giảm nhập cư bất hợp pháp vào Mỹ¹²; Tăng cường kiểm soát chất cấm (điển hình là Fentanyl)¹³ và hoạt động tội phạm nhằm giảm gánh nặng ngân sách cho phúc lợi xã hội, bảo vệ việc làm và an ninh quốc gia. Tổng thống Trump coi Fentanyl là một trong những nguyên nhân chính gây ra khủng hoảng opioid ở Mỹ và nhiều lần nhấn mạnh rằng Fentanyl nhập lậu từ Trung Quốc¹⁴ và Mexico đã khiến hàng chục nghìn người Mỹ tử vong mỗi năm và cáo buộc các băng đảng ma túy Mexico là kênh vận chuyển chính Fentanyl vào Mỹ; (6) Kiểm chế sự phát triển của Trung Quốc trong nhiều lĩnh vực chiến lược, từ công nghệ đến thương mại, quân sự thông qua: áp đặt hàng loạt thuế quan cao nhằm giảm lợi thế xuất khẩu của Trung Quốc, làm chậm tốc độ tăng trưởng kinh tế Trung Quốc, buộc Trung Quốc phải chuyển hướng sang tiêu dùng nội địa và đa dạng hoá chuỗi cung ứng; hạn chế Trung

Quốc tiếp cận công nghệ cao thông qua cấm vận Huawei, kiểm soát xuất khẩu chip bán dẫn, đặc biệt là chip AI từ các công ty Mỹ như Nvidia, thậm chí Mỹ gây áp lực lên Hà Lan và Nhật Bản trong xuất khẩu thiết bị sản xuất chip cho Trung Quốc, gây khó khăn cho ngành công nghiệp bán dẫn của Trung Quốc, buộc nước này phải đầu tư mạnh vào sản xuất chip nội địa và làm chậm lại quá trình phát triển trí tuệ nhân tạo (AI) và công nghệ quốc phòng Trung Quốc.

4. Diễn biến thực tế và xu hướng

Mỹ sẽ thúc đẩy triển khai nhiều biện pháp cứng rắn lên nhiều quốc gia, tổ chức để theo đuổi giải quyết các vấn đề quan tâm và mức độ có thể gia tăng trong nửa đầu năm 2025. Kể từ khi tuyên thệ nhận chức tổng thống ngày 20/01/2025, Trump đã đưa ra nhiều quyết định thay đổi chính sách từ người tiền nhiệm, cựu Tổng thống Joe Biden¹⁵. Đáng lưu ý, Trump áp dụng Đạo luật quyền lực kinh tế khẩn cấp quốc tế¹⁶ (IEEPA) để làm căn cứ đưa ra các quyết định cứng rắn, quyết liệt và nhanh chóng nhằm giải quyết các vấn đề mà chính quyền Trump theo đuổi như nêu trên. Trump cáo buộc Mexico, Canada và Trung Quốc phải chịu trách nhiệm về lời hứa ngăn

¹¹ USMCA có hiệu lực từ 01/7/2020, thay thế NAFTA (Hiệp định thương mại tự do Bắc Mỹ, năm 2017) được đề xuất và ký bởi Tổng thống Trump. USMCA tập trung vào xuất khẩu, oto, thuế thép và nhôm, thị trường sữa, trứng và gia cầm; tăng quy định về môi trường và việc làm; bảo vệ sở hữu trí tuệ...

¹² Tổng thống Trump cho rằng, nhiều người nhập cư trái phép có liên quan đến ma túy và tội phạm.

¹³ Fentanyl và các chất dẫn xuất của nó có độc tính rất mạnh nên những hậu quả dẫn đến tử vong cho người sử dụng bất hợp pháp cao hơn nhiều lần so với heroin. Theo Trung tâm Kiểm soát và phòng ngừa dịch bệnh Mỹ, trong năm 2022, hơn 110.000 người Mỹ đã tử vong vì sử dụng thuốc quá liều và ngộ độc. Gần 70% trong số đó liên quan tới thuốc giảm đau opioid tổng hợp như fentanyl. Cục Quản lý ma túy New York đánh giá, nguyên nhân gây tử vong hàng đầu ở người Mỹ trong độ tuổi từ 18 đến 45 là do ngộ độc thuốc giảm đau.

¹⁴ Năm 2018, Tổng thống Trump công khai yêu cầu Trung Quốc phải xử lý mạnh tay với các nhà sản xuất Fentanyl ở Trung Quốc, năm 2019 Trung Quốc đưa Fentanyl vào danh mục chất cấm sau sức ép từ Mỹ, nhưng Tổng thống Trump vẫn cho rằng Trung Quốc chưa thực thi đầy đủ cam kết.

¹⁵ Sau khi nhậm chức, Tổng thống Trump đã thực hiện nhiều chính sách quan trọng: áp thuế Canada, Mexico và Trung Quốc; Rút Mỹ khỏi Hiệp định Paris, nới lỏng quy định với ngành nhiên liệu hóa thạch, chấm dứt ưu đãi xe điện và cho phép khai thác dầu khí tại Bắc Cực, ven biển; Ban bố tình trạng khẩn cấp quốc gia về năng lượng để thúc đẩy sản xuất năng lượng nội địa; Thu hồi sắc lệnh kiểm soát AI của chính quyền trước và công bố dự án Stargate trị giá 500 tỷ USD nhằm phát triển cơ sở hạ tầng AI do SoftBank, Oracle và OpenAI dẫn đầu...

¹⁶ IEEP - International Emergency Economic Powers Act, IEEPA là đạo luật liên bang của Hoa Kỳ, được tổng thống Jimmy Carter ký ban hành ngày 28/10/1977, trao quyền cho Tổng thống điều chỉnh hoạt động thương mại quốc tế khi tuyên bố tình trạng khẩn cấp quốc gia do các mối đe dọa bất thường từ bên ngoài.

chặn nhập cư bất hợp pháp và ngăn chặn Fentanyl độc hại, các loại ma túy khác vào Mỹ. Tuy nhiên, có thể Mỹ sẽ phải hạ nhiệt các biện pháp thuế quan lên các đối tác thương mại lớn trong giai đoạn cuối năm 2025 để tránh tác động tiêu cực lên kinh tế Mỹ, chuỗi cung ứng toàn cầu và để thời gian cho các nước thực hiện cam kết sau giai đoạn áp thuế và ưu tiên đàm phán trong trung hạn.

Yếu tố kinh tế sẽ là công cụ ưu tiên trọng tâm của chính quyền Tổng thống Trump, điển hình là công cụ thuế quan. Tổng thống Trump ký quyết định Mỹ rút khỏi thỏa thuận thuế doanh nghiệp tối thiểu toàn cầu, thỏa thuận mà chính quyền Biden trước đó đã đàm phán với gần 140 quốc gia; Ngày 02/02/2025, Trump ký sắc lệnh áp thuế 25% đối với tất cả các sản phẩm xuất khẩu vào thị trường Mỹ từ Canada và Mexico và áp thêm 10% thuế nhập khẩu đối với hàng hoá từ Trung Quốc, nhưng đã hoãn áp thuế với Canada và Mexico sau thỏa thuận¹⁷ ngày 03/02/2025 nhưng tiếp tục áp thuế 10% với hàng hoá Trung Quốc. Trung Quốc đã đáp trả bằng áp thuế với khí LNG và một số loại trang thiết bị từ Mỹ, đồng thời kiện Mỹ lên WTO; Tổng thống Trump chỉ đạo các cơ quan liên bang khởi động điều tra các hoạt động thương mại như thâm hụt thương mại, các hoạt động tiền tệ bất bình đẳng, hàng giả và quy định đặc biệt cho phép các mặt hàng có giá trị thấp xuất khẩu vào nền kinh tế lớn nhất thế giới mà không bị đánh thuế.

Chính quyền Trump có thể tiếp tục sử dụng công cụ thuế đối với nhóm quốc gia có thâm hụt thương mại lớn và buộc các quốc gia này phải cải thiện tình trạng thâm hụt thương

mại với Mỹ và thúc đẩy đàm phán các hiệp định thương mại tự do mới có lợi cho Mỹ hơn. Theo số liệu về thâm hụt thương mại hàng năm, nhiều khả năng trong thời gian tới Mỹ sẽ lưu ý đến nhóm các quốc gia có thâm hụt thương mại lớn trong thời gian dài, như Trung Quốc, Mexico, EU, Việt Nam, Đức, Nhật Bản, Đài Loan, Ý, Ấn Độ, Hàn Quốc, Canada. Trong ngắn hạn, theo giá trị nhập khẩu của Mỹ theo đối tác thương mại, Mỹ có thể xem xét áp thuế đối với hàng hoá nhập khẩu từ khu vực EU (điển hình là Đức), Nhật Bản, Hàn Quốc nhằm thúc đẩy hiệp định thương mại tự do mới có lợi hơn cho Mỹ, và thu hút sản xuất công nghiệp trở lại Mỹ.

Khả năng áp thuế với Trung Quốc và các nước khác. Nhiều khả năng Mỹ sẽ áp thuế suất 25% với tất cả hàng hoá từ Trung Quốc và tiêu cực hơn là áp 60% thuế. Với các nước khác, Mỹ có thể áp 25% với Canada và Mexico nếu tình hình không cải thiện và áp 10% thuế với các nền kinh tế tăng thâm hụt với Mỹ do sự dịch chuyển thương mại khỏi Trung Quốc. Tiêu cực hơn, Mỹ có thể tăng mức áp thuế từ 10% lên 20% với các nước có thâm hụt thương mại lớn và 10% với các nước khác.

Mỹ nhiều khả năng sẽ áp thuế với Việt Nam. Năm 2017, trước khi thương chiến Mỹ - Trung bắt đầu, 10 hàng hóa có giá trị xuất khẩu của Việt Nam sang Mỹ lớn nhất, trong đó có 3 nhóm hàng chiếm tỷ trọng lớn trên 50% là Hàng dệt may, Giày dép các loại và Gỗ, sản phẩm gỗ (lần lượt 34,79%; 14,46% và 9,24%). Tuy nhiên, tính đến cuối năm 2024, có sự chuyển dịch hàng hóa xuất khẩu sang

¹⁷ Đối với Mexico, ngày 03/02/2024, hai bên đạt thỏa thuận và Mỹ tạm dừng áp thuế nhập khẩu 25% đối với hàng hóa Mexico trong vòng 01 tháng. Đổi lại, Mexico sẽ điều động thêm 10.000 lính đến khu vực biên giới để tăng cường kiểm soát ma túy, và các chất gây nghiện. Mỹ cam kết kiểm soát chặt hơn việc vận chuyển súng đạn xuống khu vực biên giới phía Nam. Đối với Canada, Trump phát biểu nhấn mạnh chỉ cần Canada trở thành bang 51 của Mỹ thì sẽ không bị áp thuế.

Mỹ¹⁸ khá lớn, chủ yếu sản phẩm chế biến chế tạo của khu vực FDI. Nhóm hàng hoá dễ bị Mỹ xem xét đánh thuế là may mặc và đồ gỗ, là nhóm hàng hoá có đặc điểm thâm dụng lao động, giá rẻ, cạnh tranh cao và rủi ro hàng Trung Quốc đội lốt hàng Việt Nam cao nhất.

5. Đánh giá tác động

5.1. Tác động đến kinh tế toàn cầu và Mỹ

Chính sách của Trump có thể tác động làm giảm tăng trưởng GDP toàn cầu năm 2025 và nhiều quốc gia có quan hệ thương mại lớn với Mỹ. Theo đánh giá của một số tổ chức quốc tế, chính sách thuế của Mỹ có thể ảnh hưởng làm giảm 0,5% GDP toàn cầu do tác động làm đứt gãy chuỗi cung ứng và phản ứng đáp trả từ các quốc gia. Tương tự, tăng trưởng GDP của Mỹ có thể giảm 0,3-0,4% do tác động của chính sách làm tăng chi phí sản xuất, gián đoạn chuỗi cung ứng (nhất là chuỗi cung ứng từ Bắc Mỹ), lạm phát tăng trở lại ảnh hưởng đến lộ trình giảm lãi suất của Fed và hạn chế tiêu dùng. Đối với Canada và Mexico, tác động của chính sách thuế quan của Mỹ có thể làm giảm 2-3% GDP của Canada và giảm 1,3-3,5% GDP của Mexico, đồng CAD mất giá 15% và thu hút FDI của Mexico giảm 30%. Đối với Trung Quốc, chính sách thuế của Mỹ có thể làm giảm 0,1-0,3% GDP.

Về tác động đến Mỹ, chính sách của Tổng thống Mỹ Trump có thể gây rủi ro bùng nổ chiến tranh thương mại giữa Mỹ và nhiều quốc gia, tác động đến trật tự kinh tế (các hiệp

định thương mại, các hợp tác giữa các quốc gia, khu vực, các cam kết quốc tế...), thương mại toàn cầu, từ đó tác động đến kinh tế Mỹ, làm GDP Mỹ sụt giảm, lạm phát tăng cao do ảnh hưởng của thuế quan. Trong bối cảnh đó, Fed có thể chỉ hạ lãi suất 1-2 lần trong năm 2025 và kịch bản tiêu cực hơn là không giảm lãi suất trong năm 2025 sẽ gây sức ép lên tỷ giá của nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam.

5.2. Tác động đến kinh tế Việt Nam

5.2.1. Tác động tích cực

Trong trường hợp Mỹ áp thuế với hàng hoá nhập khẩu từ Việt Nam có thể tác động tích cực đến thúc đẩy đa dạng hoá thị trường, cơ hội để nâng cao giá trị hàng nội địa và thu hút đầu tư FDI từ Trung Quốc. Mỹ là thị trường xuất khẩu lớn nhất của Việt Nam với tỷ trọng ngày càng tăng và việc áp thuế của Mỹ buộc Việt Nam phải giảm phụ thuộc vào thị trường Mỹ, đẩy mạnh xuất khẩu sang thị EU, Nhật Bản, Ấn Độ, Trung Đông... Điều này giúp nền kinh tế Việt Nam trở nên ít rủi ro hơn khi phụ thuộc vào một thị trường Mỹ. Bên cạnh đó, trong trung dài hạn, khi đối mặt với thuế cao, các doanh nghiệp trong nước có thể tăng cường nội địa hoá, giảm sự phụ thuộc vào linh kiện nhập từ Trung Quốc, qua đó thúc đẩy phát triển ngành công nghiệp phụ trợ và công nghệ cao.

Về thu hút FDI, nếu Mỹ tiếp tục tăng thuế lên hàng Trung Quốc, các doanh nghiệp Trung Quốc có thể chuyển sản xuất sang Việt Nam để tránh thuế và dòng vốn

¹⁸ Trị giá xuất khẩu sang thị trường Mỹ năm 2024 đạt 119,46 tỷ USD, tăng 23,2% (tương ứng tăng tới 22,48 tỷ USD) so với năm 2023 và chiếm 29,5% trong tổng trị giá xuất khẩu của cả nước. Trong năm 2024, xuất khẩu sang Mỹ có 16 nhóm hàng đạt trên 1 tỷ USD, trong đó đứng đầu là máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện đạt 23,2 tỷ USD, tăng 36,3% (tương ứng tăng 6,18 tỷ USD); tiếp theo là máy móc, thiết bị, dụng cụ và phụ tùng đạt 22,05 tỷ USD, tăng 21,2% (tương ứng tăng 3,85 tỷ USD); hàng dệt may đạt 16,15 tỷ USD, tăng 11,6% (tương ứng tăng 1,69 tỷ USD); điện thoại các loại và linh kiện đạt 9,82 tỷ USD, tăng 24,3% (tương ứng tăng 1,92 tỷ USD); gỗ và sản phẩm gỗ đạt 9,06 tỷ USD, tăng 24% (tương ứng tăng 1,75 tỷ USD)... so với năm 2023.

FDI từ Trung Quốc có thể giúp Việt Nam tăng trưởng nhanh hơn, mặc dù đi kèm với một số rủi ro¹⁹ về quản lý.

5.2.2. Về tác động tiêu cực

Bên cạnh tác động tích cực, 03 lo ngại tác động tiêu cực đối với Việt Nam khi Mỹ áp thuế là: xuất khẩu bị ảnh hưởng, doanh nghiệp FDI có thể rời đi và rủi ro bị coi là thao túng tiền tệ hoặc gian lận thương mại.

- *Về xuất khẩu*, Mỹ là một trong những thị trường xuất khẩu lớn nhất của Việt Nam, chiếm 29,5% tổng kim ngạch xuất khẩu do vậy, nếu Mỹ tăng áp thuế nhập khẩu hàng hoá từ Việt Nam sẽ làm giá hàng hoá Việt Nam cao hơn, giảm sức cạnh tranh so với hàng hoá từ các nước khác. Các ngành xuất khẩu của Việt Nam chịu ảnh hưởng lớn là dệt may, da giày, gỗ, điện tử, thủy sản – là các hàng hoá phụ thuộc nhiều vào thị trường Mỹ.

- *Doanh nghiệp FDI có thể rời đi*: Các mặt hàng chiếm tỷ trọng cao (gần 40% tỷ trọng xuất khẩu là Máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện; Máy móc thiết bị, dụng cụ phụ tùng) xuất khẩu sang Mỹ chủ yếu là khu vực FDI, nhất là doanh nghiệp từ Mỹ, Hàn Quốc, Nhật Bản. Việc Mỹ đánh thuế cao có thể khiến các doanh nghiệp FDI chuyển sang các nước khác, chẳng hạn như Mexico, Canada để tránh thuế nhờ hiệp định thương mại USMCA với Mỹ.

- *Rủi ro Việt Nam bị gán mác thao túng tiền tệ hoặc gian lận thương mại*: Tổng thống Trump từng chỉ trích Việt Nam vì thâm hụt thương mại lớn với Mỹ và đe dọa áp thuế vì

cho rằng Việt Nam thao túng tiền tệ. Nếu áp thuế, Mỹ có thể tăng giám sát gian lận thương mại, nhất là với hàng hoá Trung Quốc gán mác Việt Nam để tránh thuế Mỹ.

- *Tác động đến thị trường tài chính – tiền tệ Việt Nam*: Ở mức độ nào đó, các phản ứng chính sách từ Mỹ cũng sẽ tác động tiêu cực trong ngắn hạn đến thị trường tài chính – tiền tệ Việt Nam, như: Thị trường chứng khoán sẽ giảm điểm do tâm lý lo ngại rủi ro, nhất là cổ phiếu các ngành hàng ảnh hưởng (dệt may, thủy sản, gỗ, điện tử, thép, nhôm); Vốn đầu tư gián tiếp (FII) tiếp tục rút bớt, tác động tiêu cực tâm lý thị trường; Trái phiếu và khả năng vay nợ quốc tế bị ảnh hưởng phản ánh qua uy tín tín dụng quốc gia có thể bị ảnh hưởng khiến chi phí vay nợ quốc tế cao hơn, trái phiếu Việt Nam có thể bị bán tháo làm tăng lãi suất trong nước; Sức ép tỷ giá gia tăng, đồng VND mất giá so với đồng USD do tác động từ dòng vốn đầu tư sụt giảm, cán cân thương mại ảnh hưởng có thể giảm nguồn USD vào Việt Nam; Ngân hàng nhà nước cung USD từ dự trữ ngoại hối sẽ gây áp lực lên quỹ dự trữ ngoại hối quốc gia, đặc biệt, áp lực điều chỉnh chính sách tiền tệ gia tăng như tăng lãi suất có thể tác động làm tăng vốn vay, ảnh hưởng tăng trưởng kinh tế.

6. Hàm ý chính sách

Để hạn chế tối đa tác động tiêu cực từ phản ứng chính sách của chính quyền tổng thống Trump, ngay trong giai đoạn hiện nay cần ưu tiên tăng cường đối thoại, đàm phán với Mỹ; nhập thêm hàng hoá từ Mỹ; tăng cường thanh

¹⁹ Một số rủi ro khi tăng thu hút FDI từ Trung Quốc như: (i) Phụ thuộc kinh tế khi có nhiều doanh nghiệp Trung Quốc đầu tư vào Việt Nam, nền kinh tế sẽ phải phụ thuộc vào Trung Quốc về công nghệ, nguyên liệu và linh kiện; (ii) Rủi ro lao động khi Trung Quốc ưu tiên sử dụng lao động từ Trung Quốc thay vì Việt Nam; (iii) Rủi ro gây ô nhiễm môi trường do nhiều doanh nghiệp Trung Quốc có tiền lệ đưa công nghệ lạc hậu, ô nhiễm vào nước khác khi bị siết chặt kiểm soát trong nước; (iv) Rủi ro gian lận thương mại và trung chuyển hàng hoá, ảnh hưởng đến uy tín thương mại của Việt Nam và tăng rủi ro bị trừng phạt thương mại; (v) Rủi ro về kiểm soát công nghệ và an ninh khi một số doanh nghiệp Trung Quốc đầu tư vào hạ tầng trọng điểm (điện, viễn thông, cảng biển, công nghệ cao...) có thể gây rủi ro an ninh dữ liệu và chiến lược; (vi) Rủi ro về chiếm lĩnh thị trường và cạnh tranh với các doanh nghiệp Việt Nam khi nhiều doanh nghiệp Trung Quốc có lợi thế vốn lớn và mạng lưới kinh doanh sẽ biến Việt Nam thành thị trường tiêu thụ sản phẩm Trung Quốc thay vì phát triển công nghiệp nội địa.

tra, giám sát nhằm ngăn chặn gian lận thương mại; điều hành chính sách tỷ giá linh hoạt, kiểm soát biến động bất thường của tỷ giá. Trong trung dài hạn, cần thúc đẩy đa dạng hoá thị trường thông các FTA và FDI mới. Cụ thể:

(1) *Tăng cường đàm phán, đối thoại với Mỹ*, trong đó rà soát những hàng hoá mà Việt Nam có khả năng cam kết mua thêm từ Mỹ để cải thiện cán cân thương mại, ngoài các hàng hoá đã có chủ trương như máy bay, khí hoá lỏng LNG, trang thiết bị an ninh, chip AI của Mỹ.

(2) *Đa dạng hoá thị trường, khám phá FTA*, như mở rộng xuất khẩu sang châu Âu, nhất là các mặt hàng dệt may, da giày, thủy sản, nông sản; thông qua CPTPP để mở rộng thị trường với Nhật Bản, Canada, Mexico... với ưu đãi thuế quan; Tân dụng thị trường RCEP, như thị trường khu vực ASEAN+5; thúc đẩy xuất khẩu sang các thị trường phi truyền thống, như Trung Đông, châu Phi, Nam

Mỹ - là những thị trường tiềm năng cho gạo, nông sản, thực phẩm chế biến, linh kiện điện tử của Việt Nam; có chính sách khuyến khích thêm các tập đoàn lớn mở rộng thị trường ra châu Âu, Mỹ Latinh và châu Phi bên cạnh các tập đoàn Vingroup, Viettel, Trung Nguyên, FPT.

(3) *Tận dụng các dòng vốn FDI mới*, như FDI dịch chuyển từ Trung Quốc sang Việt Nam, nhiều tập đoàn lớn Apple, Samsung, Foxconn, Intel, LG, LEGO, Nvidia đang mở rộng sản xuất tại Việt Nam để đa dạng chuỗi cung ứng, theo đó, chiến lược “China + 1”²⁰ của các công ty đa quốc gia đang giúp Việt Nam trở thành trung tâm sản xuất mới tại Đông Nam Á. Bên cạnh đó, Việt Nam cần tận dụng đầu tư vào lĩnh vực công nghệ cao theo xu hướng dòng vốn FDI đổ vào các lĩnh vực AI, chip bán dẫn, trung tâm dữ liệu, sản xuất xe điện, năng lượng tái tạo. Đồng thời, việc Mỹ và EU tìm cách xây dựng chuỗi cung ứng độc lập với Trung Quốc sẽ tạo cơ hội cho Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bloomberg. *How Trump Can Achieve Sustained 3% GDP Growth*. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/article/s/2025-01-06/what-it-will-take-for-trump-to-achieve-3-gdp-growth-goal> (Data access: 10/03/2025).

Council on Foreign Relations. *Donald Trump's Positions*. URL: <https://www.cfr.org/election2024/candidate-tracker/donald-trump> (Data access: 15/02/2025).

Cục Hải quan Việt Nam (2025). *Thống kê Hải quan*. URL: <https://www.customs.gov.vn/> (Truy cập: 05/02/2025).

Tổng cục Thống kê (2025). *Tài khoản quốc gia*. URL: <https://www.gso.gov.vn/tai-khoan-quoc-gia/> (Truy cập: 30/01/2025).

Tradingeconomics. URL: <https://tradingeconomics.com/> (Data of access: 05/02/2025).

The White House. *President Trump's America First Priorities*. URL: <https://www.whitehouse.gov/issues/> (Data of access: 06/02/2025).

²⁰ Trung Quốc + 1 (China Plus One, viết tắt: Plus One hoặc C+1) là một chiến lược kinh doanh nhằm tránh việc đầu tư duy nhất vào Trung Quốc và đa dạng hóa kinh doanh sang các quốc gia khác, hoặc chuyển hướng đầu tư sản xuất tại các nền kinh tế đang phát triển có triển vọng khác như Ấn Độ, Thái Lan, Thổ Nhĩ Kỳ hoặc Việt Nam.